

Projekta „Zivjērglis” atskaite par 2009. gadu

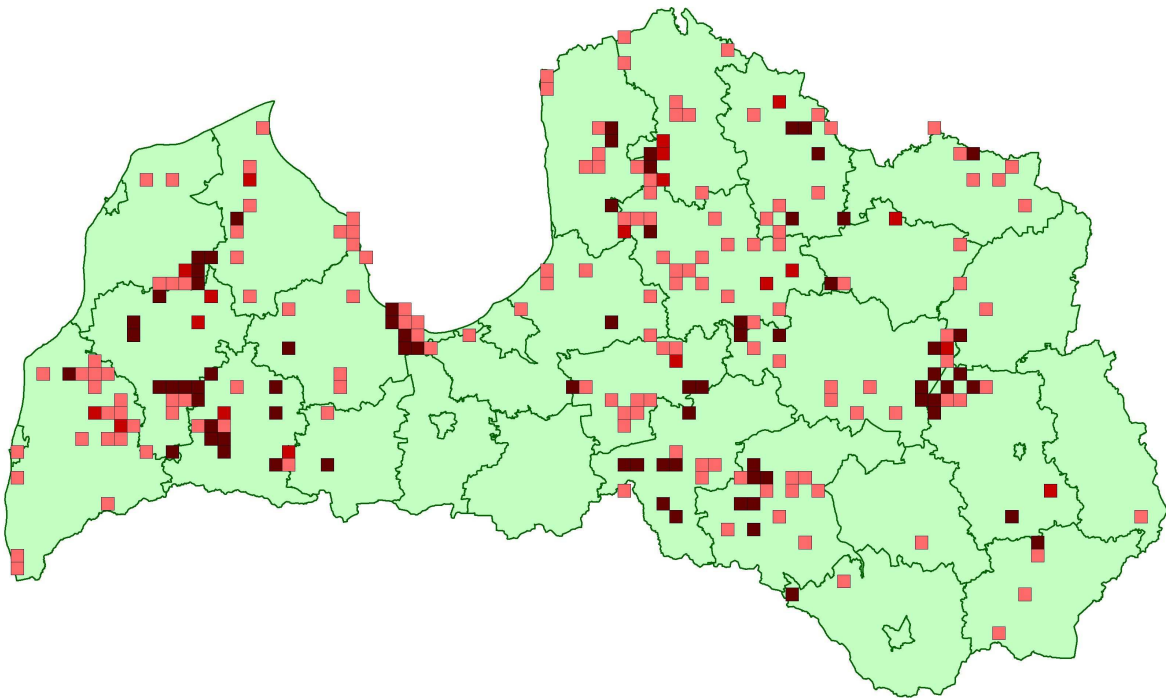
Aigars Kalvāns

Šajā atskaitē ir apkopojums par projekta trīs gadu periodu – no 2007. līdz 2009. gadam.

Izplatība un skaita vērtējums

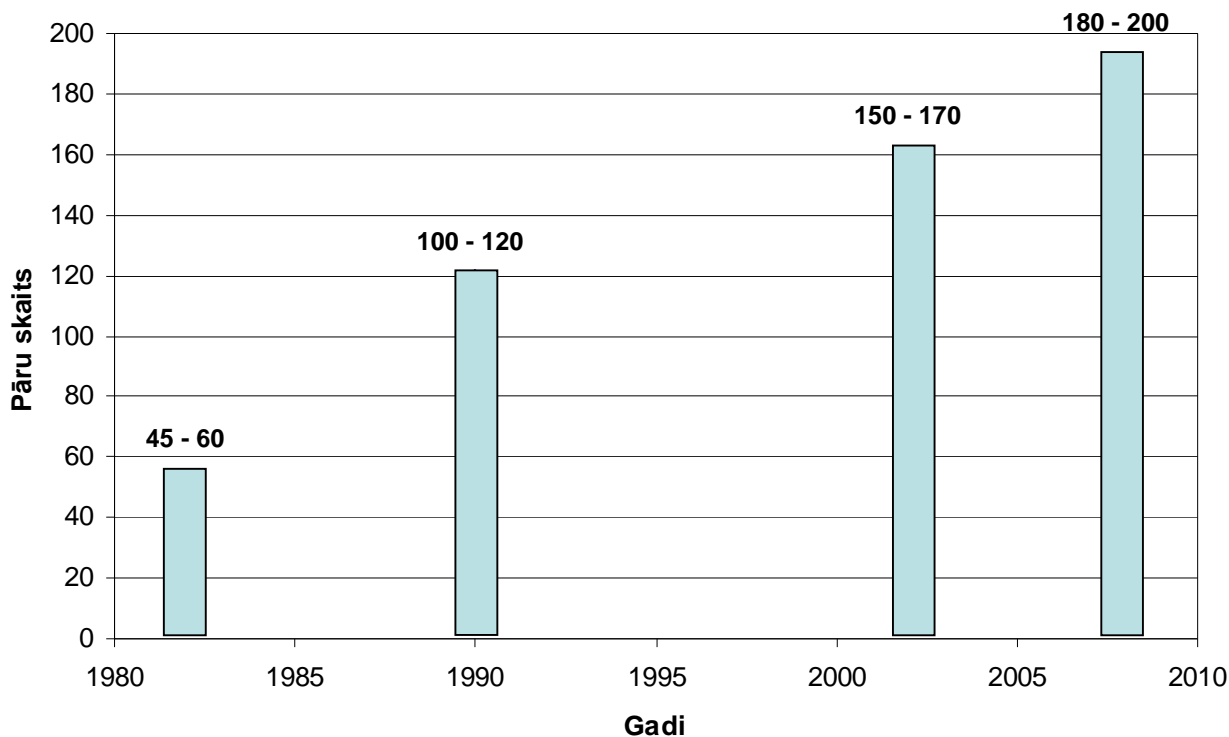
No 2007. līdz 2009. gadam tika apsektas visas vēsturiski zināmās ligzdošanas teritorijas, kā arī vietas, kur pēdējos gados zivjērglis bija novērots ligzdošanas periodā. Šajā periodā praktiski tika apsekota visa Latvija, līdz ar to iegūtā izplatības karte un Latvijas populācijas vērtējums ir samērā precīzs.

Kopumā zivjērglis šajos trijos gados novērots 246 5x5 km (Transversālās Merkatora projekcijas kvadrāti Baltijas koordinātu sistēmā) lielos kvadrātos (8,8% no 2785 Latvijas kvadrātiem) (1. att.). No tiem ligzdošana pierādīta 76 kvadrātos, ticama 19 kvadrātos un iespējama 151 kvadrātos. Zivjērglis izplatīts vienmērīgi visā Latvijā. Izņēmums ir divi Zemgales rajoni – Bauskas un Jelgavas, kuros nav novērota šī suga ligzdošanas sezonā. Katru gadu tika saņemti vairāk kā 150 novērojumi ligzdošanas sezonā – 2007. gadā 170 novērojumi; 2008. – 160; 2009. – 151.

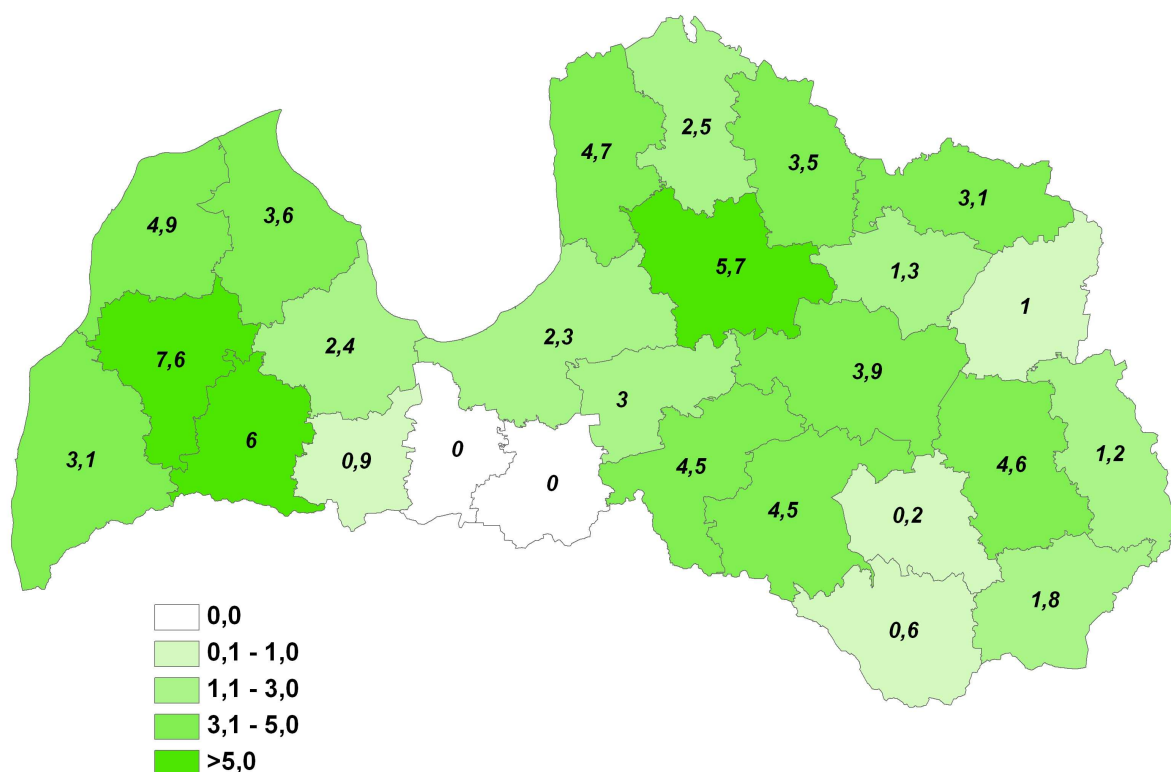
1. attēls. Zivjērgļa izplatība Latvijā 2007. – 2009. gadā. Kvadrātu dalījums trijos krāsu toņos atbilst novērojumu ligzdošanas ticamības pakāpei katrā no tiem (gaišākā iespējama un tumšākā pierādīta).

Pirmie skaita vērtējumi Latvijas ligzdojošo zivjērgļu populācijai ir datējami ar iepriekšējā gadsimta 70. gadiem – 10 pāri (Каспарсон 1970). Taču ņemot vērā sliktu Latvijas teritorijas apzināšanu šajā periodā, par pirmo ticamo skaita vērtējumu varētu uzskatīt 45 – 60 pāri 80. gadu sākumā (Priednieks u.c. 1989). 20.gs. 90.gadu sākumā ligzdojošo pāru skaits tika vērtēts jau 100 – 120 (M. Kreiļa dati). Pēc nepublicētiem otrā Latvijas ligzdojošo putnu atlanta datiem laika periodā no 2000. līdz 2004. gadam Latvijā ligzdoja jau 150 – 170 pāri zivjērgļu. Apkopojot visus pēdējo gadu novērojumus, Latvijas zivjērgļu pašreizējais populācijas vērtējums varētu būt 180 – 200 pāri. Izvērtējot visus pieejamos datus, redzams, ka populācijas lielums aptuveni 30 gadu periodā ir palielinājies vairāk kā par 50% (2. att.).

2. attēls. Zivjergļa skaita izmaiņas Latvijā.

Analizējot pēdējo gadu datus, redzams, ka lielākais ligzdojošo pāru skaits konstatēts Kuldīgas un Cēsu rajonos, attiecīgi – 19 un 17 – 18 pāri. Lielākais ligzdošanas blīvums konstatēts Kuldīgas un Saldus rajonos, attiecīgi 7,6 un 6,0 pāri uz 1000 km² (3. att.). Ligzdošanas blīvums Latvijā ir 2,8 – 3,1 pāri uz 1000 km². Skandināvijas valstī – Zviedrijā, kurā ligzdo liela daļa Eiropas populācijas, ligzdošanas blīvums ir ievērojami lielāks nekā Latvijā – attiecīgi 7,5 – 9,1 pāri uz 1000 km². Zviedrijas kaimiņvalstī Somijā ligzdošanas blīvums ir nedaudz lielāks nekā Latvijā – 3,4 – 3,8 pāri uz 1000 km² (BirdLife International 2007). Savukārt no Baltijas valstīm Latvijā ir vislielākais ligzdošanas blīvums – Igaunijā vidēji 1,2 pāri uz 1000 km² (Elts *et al.* 2009) un Lietuvā tikai 0,6 pāri uz 1000 km² (BirdLife International 2007).

3. attēls. Zivjērgļa ligzdošanas blīvums dažādos Latvijas rajonos (pāri uz 1000 km²).

Ligzdošanas sekmes

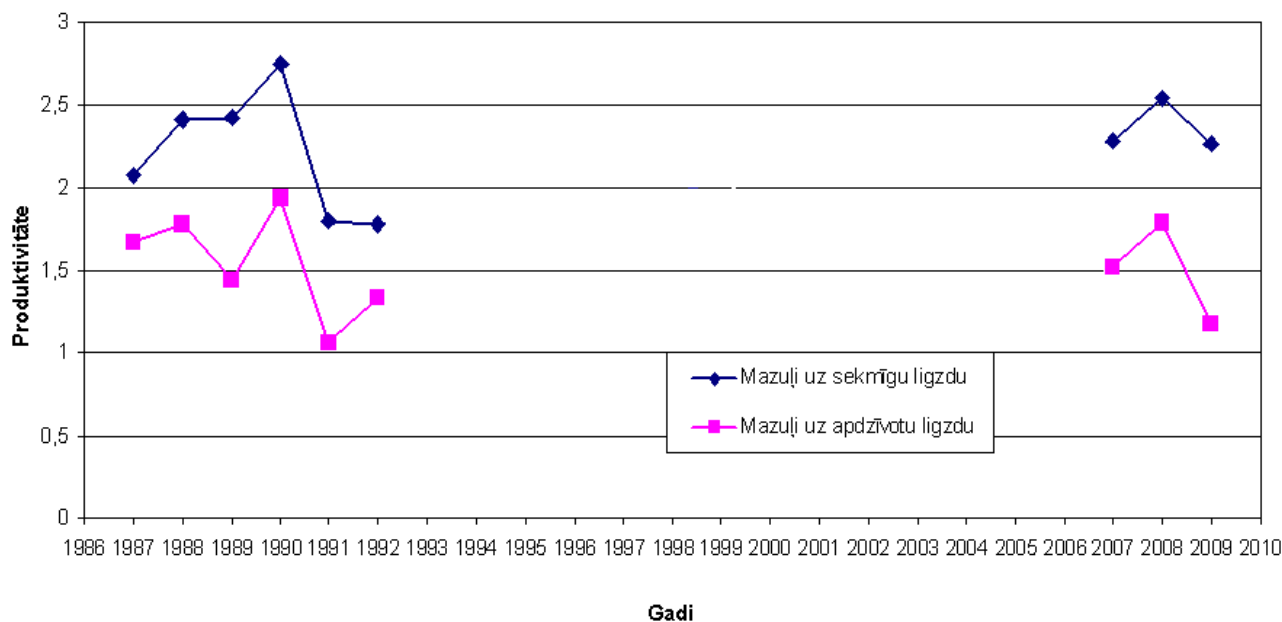
Ligzdošanas sekmes 2009. gadā bija zemākas nekā iepriekšējos gados. Kaut arī aizņemto teritoriju skaits pieaug, aizņemto teritoriju un aizņemto ligzdu ar mazuļiem procentuālais daudzums tomēr samazinās (1. tabula). Īpaši jāatzīmē procentuālais daudzums aizņemto ligzdu ar mazuļiem, kas norāda, ka tikai nedaudz virs 60% apdzīvotās ligzdās šogad tika izvesti mazuļi.

1. tabula

Zivjērgļa ligzdošanas rādītāji

Rādītāji	2007	2008	2009
Pārbaudītās teritorijas	77	100	120
Aizņemtās teritorijas	62	75	84
Aizņemtās teritorijas, %	80,5	75,0	70,0
Aizņemtās ligzdas ar mazuļiem	43	51	47
Aizņemtās ligzdas ar mazuļiem, %	72,9	68,9	62,7
Sekmīgās ligzdas	41	51	45
Izlidojošie mazuļi	82	127	88
Izlidojošie mazuļi uz sekmīgu ligzdu	2,28	2,54	2,26
Izlidojošie mazuļi uz aizņemtu teritoriju	1,52	1,79	1,17

Arī produktivitātes rādītāji ir zemāki šogad. Ja mazuļu skaits uz sekmīgu ligzdu ir salīdzinoši līdzīgs ar iepriekšējiem gadiem, tad mazuļu skaits uz aizņemtu ligzdu ir salīdzinoši zems – tikai nedaudz virs viens.

4. attēls. Zivjērgļa produktivitāte 1987.-1992.gads (M. Kreiļa nepub. materiāli) un 2007.-2009. gads

Salīdzinot ar vidējiem produktivitātes rādītājiem laika periodā 1987. – 1992. gads (mazuļi uz sekmīgu ligzdu 2,21 un mazuļi uz apdzīvotu ligzdu 1,54), redzams, ka tie ir samērā līdzīgi. Produktivitātes rādītāji ir samērā atšķirīgi pa gadiem, piemēram, augstākie rādītāji bija 1990. gadā (mazuļi uz sekmīgu ligzdu 2,75 un mazuļi uz apdzīvotu ligzdu 1,94), bet zemākie bija 1991. gadā (attiecīgi tikai 1,80 un 1,06) (4. att.).

Aizsardzība un izpēte

Šogad tika turpināta aizsargājamo teritoriju (mikroliegumu) veidošana apdzīvotām zivjērgļu teritorijām. 2009. gadā tika izveidoti četri mikroliegumi zivjērglim ar 19,9 ha lielu kopējo platību.

2009. gadā tika turpināta arī mākslīgo platformu veidošana kokos, lai nostiprinātu esošās ligzdas vai piesaistītu zivjērgļus jaunām vietām. Pavisam tika uzbūvētas 23 mākslīgās ligzdas. Šogad bija apdzīvotas 35 mākslīgās ligzdas, tas ir 42% no visām apdzīvotām ligzdām.

Turpināta arī zivjērgļu gredzenošana ar krāsainajiem gredzeniem – apgredzenoti 78 mazuļi un divi vecie putni. Saņemta arī viena ziņa par Latvijā gredzenotu un citur atrastu zivjērgli – 2008.g. decembrī Senegālā atrasts tā paša gada jūlijā Valkas rajonā gredzenots mazulis. Šis ir trešais Āfrikā atrastais zivjērglis ar Latvijas gredzenu. Iepriekšējie divi bija 1991.g. Čadā un 1992.g. Kongo (Latvijas Gredzenošanas centra dati).

Pateicība

Pirmkārt autors izsaka pateicību Dabas aizsardzības pārvaldei par finansiālu atbalstu. Vislielāko pateicību izsaku visiem, kas šogad piedalījās ar autoru ligzdu pārbaudēs un mākslīgo ligzdu būvēšanā – Aivaram Petriņam, Aldim Freibergam, Andrim Avotiņam, Dainim Jansonam, Didzim Grundulim, Edgaram Lediņam, Edgaram Strodam, Elīzei Spridzānei, Ērikam Dreibantam, Gaidim Grandānam, Helmutam Hofmanim, Ilzei Jansonei, Ilzei Ķergalvei, Jānim Pērlem, Kārlim Samam, Mārtiņam Briedim, Tomam Koham un Zanei Striķei. Protams, izsaku pateicību arī visiem, kas piedalījās teritoriju pārbaudēs, jo īpaši Aigaram Pērkonam, Ainai Evertai, Ainim Platajam, Andrim Somam, Dāvim Drazdovskim, Druvim Melderim, Gundegai Jurānei, Ingai Ertai, Ingai Freibergai, Jānim Greivulim, Jānim Ķuzem, Jānim Strausmanim, Jānim Zommeram, Kārlim Mačam, Mārim Strazdam, Mārtiņam Stankūnam, Nikolajam Brīvībam, Rimantam Jankovskim, Uģim Bergmanim, Vilim Ziņģim un Zigrīdai Jansonei. Liels paldies, arī Rīgas Nacionālajam zooloģiskajam dārzam, jo īpaši izglītības un informācijas nodaļas vadītājai Laurai Līdakai, par

sadarbību zivjērgļu izpētē. Jāsaka arī paldies visiem, kuri atsūtīja savus novērojumus. Paldies arī Agrim Celmiņam par informatīvu atbalstu.

Literatūra

BirdLife International 2007. Species factsheet: *Pandion haliaetos*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 3.6.2009.

Eelts, J., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Leivits, A., Lilleleht, V., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, R., Nellis, R. & Ots, M. 2009. Status and numbers of Estonian birds, 2003-2008. *Hirundo* 22 (1): 3-31.

Priednieks J., Strazds M., Strazds A., Petriņš A. 1989. Latvijas ligzdojošo putnu atlants. Rīga: Zinātne.

Каспарсон Г. 1970. Современное состояние фауны хищных птиц Латвии – В кн.: Материалы VII Прибалт. орнитол. конф. Рига, т. 2, с. 99-103.

Aicinām ziņot arī turpmāk par novērotiem zivjērgļiem un to ligzdām.

Novērojumus, lūdzu, sūtiet uz sekojošu adresi: **Projektam „Zivjērglis” Latvijas Dabas fonds Dzirnavu iela 73-2, Rīga, LV-1011** vai uz e-pasta adresi: **zivjerglis@ldf.lv**.